

řene díla; jest nalepena neorganicky na dva předešlé akty, které se zase rozpadají v osamocené scény, neroztavené a neslité tvůrčím žářem dramatickým. Pan Tréval nalezne dramatický motiv v prvním aktě, dá-li zradit a utratit Rifku Randovou Estherou ne ze zřetelnosti, ale proto, že vzbudila její žárlivost — a nedovede ho vykořistit; neví, co s ním počít, a pustí jej, nechá jej ležet ladem. Nalezne jiný motiv — churavou monstrosní lásku Estheřinu k drahému kamení — a item: zase nedovede z něho nic vykřesat ani básnicky, ani dramaticky. A tak první dva akty jsou prázdné rozběhy k čemuśi, co není síly domyslit, a celek dialektika, ohrožená pochybnostmi a sporností se stran příliš mnohých.

Dramatik jest mezi básníky to, co architekt mezi výtvarníky; architektem není již ten, kdo umí kreslit nebo malovat, architekt musí *myslit prostorově*, tvořit, členit, organisovat, vyvíjet, vytěžovat prostor; dramatik podobně musí *myslit vývojově* a hodnotit a vytěžovat největší množství osudového dějství z daného lidského materiálu. Pan Tréval jistě není dramatikem; ve své Válce bohů myslí a cítí převážně novelisticky; styl dramatu — spojení charakterů a osudů — jest cosi, co mu uniká. Nalezne-li kde něco, jest to jen drobná náladová zajímavost, novelistická fabule, ale ne dramatická nutnost a zákonnost.

Z herecké interpretace zasluhují zvláštní zmínky paní Hübnarová za svou typickou ukázkou tvora venkonce m plebejského a nízkého a pí Dostalová, temně žhavá představitelka Esthery, a z pánů Hurt a Vojan. —

Rozepisovat se o poslední anglické novince naší scény, Velebníčkovi, bylo by mařením času i místa. Jest to sousedsky prostoduchá komedie převlékací, v níž se s ohromným aparátem osob podniká parforní honba za nádhernou dramatickou trivialitou, kterou také nakonec uštve autor až do nechutnosti. Herecké provedení této pitvorné a nudné pseudoromantické komedie, položené do třicátých let minulého století, bylo jí kongeniální, to jest prostřední a banální.

Městské divadlo vinohradské: Gerharta Hauptmanna Bobří kožich; Henri Becquova Pařížanka 173

Proslulá komedie Gerharta Hauptmanna, dnes již historická, vynesla Vinohradskému divadlu večer neobyčejně šťastný; setkalo se tu všecko k plnému úspěchu: bystrá režie p. Šubertova, dobrý překlad, vervní souhra, sytá, místy drastická nota široké hauptmannovské komiky, bližší našemu herectvu než zdrželivá nebo povýšená světácká ironie francouzská nebo ledová grimasa anglická. V novější době klade si Hauptmann často vyšší cíle umělecké a bojuje těžší umělecký boj, jež uznati bývá často malá ochota — ale málokdy stvořil cosi tak organicky plného a celého, tak zabydleného všemi nevybíravými instinkty života, jako v této hře, jejíž charakter jest příliš úzce opsán podtitulem „zlodějská komedie“. Satirická tendence Hauptmannova, namířená proti pruskému soudci, který místo péče o spravedlnost provozuje vysokou loyální politiku, nanáší někde barvy příliš silně; zde měla býti herecká interpretace diskretnější a ekonomičtější a mohla touto zdrželivostí dosíci silnějšího účinku než vtíravou ochotou. Ale i tak podáno bylo několik menších úřednických šarží s dobrým pochopením a pěkným odlišením a hlavní šarže, p. Boleškův Wehrhahn, vytvořena byla i z hlubší herecké intuice. Velmi nesnadná jest role pradeny, tak šťastně naslouchající všem náповědím svého chytráckého životního pudu, volajícího ji k vzestupu společenskému (v pokračování Bobřího kožichu, v Červeném kohoutu, dává již pevný základ společenské kariéry své rodiny), slučující nejhrušší egoism a nízkou bezohlednost své přírodní rodovosti se svatouškovstvím a pokrytectvím i s touhou po společenském vzdělání, a jejíž špatnost ustupuje přece jen do stínu před jejím neumořitelným vitálním pudem a jeho prohnanou nevybíravou parátností. Paní Zelenková vyrovnala v šťastnou rovnováhu skoro všechny tyto živly jejího charakteru. —

Zato velmi nešťastné bylo přesazení malého arcidíla, Becquovy Pařížanky, této květiny typicky francouzské, na vino-

hradskou scénu. Mám pochyby o tom, je-li možno vůbec kde s jeviště mimo pařížské divadlo Antoinovo pochopit zvláštní natrpklou vůni této hry a užít jí. Becquova komedie, hraná po prvé před dvaceti třemi roky na Théâtre de la Renaissance, předběhla o mnoho honů svou dobu. V době moralistických traktátů Augierových, Dumasova sentimentalismu a Sardouova efektnictví pověděl kdosi bez frází, klidně a věcně smysl života a společnosti, jak jej viděl svým nepodplatným zrakem; měl odvahu klidné a hořké pravdy, kterou pronesl s chladným diskretním úsměvem, s jakým si sdělují své zkušenosti lidé velkého světa, dobře vychovaní lidé z dobré společnosti, kterým jest stejně nevkusno rozhořčovati se jako pošklebovati se. Vyspěli kulturní duchové, jako je Henri Becque, konstatují jen typ, formulují zákon a glossují jej nanejvýš pokrčením rameny nebo diskretním, trochu unaveným úsměvem.

Neúspěch českého provedení jest právě v tom, že herci naši nedorostli posud této vysoké kulturní úrovni; podali nám nižší, sentimentální a hrubě pointovanou variantu Pařížanky, přeložili si ji do tendenčnosti a hráli s udivenou důležitostí věci, které jsou autorovi i cizímu obecenstvu samozřejmé a jasné a nad nimiž se nikdo zvláště nepozastavuje... Sahráli se žabí perspektivy to, co psal a myslil autor s perspektivy ptačí.

Ve věcnosti Becquově, v jeho vůli ke klidné a hořké pravdě jest *klasicismus* jeho práce — neboť tato komedie, zdánlivě tak lehká, jest celá prokomponovaná a sestředěná s velikou moudrostí, jak jest uzavřena mezi roztržku s milencem a návrat k němu. Žena mučená žárlivostí milencovou, jeho neodbytným sentimentálním naléháním i podezíráním, jeho vrtošivou tyranii, vrací se k němu po pětíměsíční episodě s hladkým cynickým mládencem — když se byl pokál a zkrotnul ve své nárokovosti a když ona nyní po chladném, konvenčním a brutálním Simpsonovi jest uzpůsobena lépe ocenit jeho intimnější a sentimentálnější ráz. Tedy totéž gesto, ale podané po každé za jiných okolností, a proto různě hodnocené a vykládané... taková jest diskretní ironie hry Becquovy. To všecko jest ovšem

příliš subtilní, váženo na příliš jemných vážkách pro naše obcenstvo, které touží stále po podtrhávaných divadelních úmyslostech a barevném bengalovém osvětlení.

Nejpochybenější z vinohradských interpretů byl p. Jiřikovský; tento pán skreslil Lafonta v pitvorného tatrmana, kdežto celá jeho směšnost jest jen v tom, že citová tyranie jeho naráží na nezkrotitelný předmět, o který se láme. Poměrně méně ztratila Pařížanka v hereckém překladě pí Beníškové.

Národní divadlo: Ludvíka Fuldy Janek

Ovoce mdlé, blátivé chuti nabízí ti již skoro soustavně správa Národního divadla i svými překlady: po pitvorném, konvenčním a jalovém Velebníčkoví' tohoto Fuldova Janka, stejně pitvorného, stejně konvenčního, stejně politého jahodovou omáčkou — a zase jen novou odrůdu divadelního lžiidealismu a literárního lžiromantismu. Ubohý idealism — jak je bezděky ztravesťován ve hře Fuldově! Jen před takovými přáteli chraň mne, Pane, mohl by si povzdychnout. Jaký žalostný idealism, který se neumí vypořádat čestně ani s nejbližším životem a skončil by v blázinci, nebýt — ó toho dojemného korektivu ze starých Nieritzových povídek! — amerického strýčka, pardon, nějaké americké miss, která — jak již jsou americké milionářky všecky trochu zpražené a žádostivé nových sensací — zamiluje se do této buchtičky o zcela ideální zavařenině! A jak nakonec jest přece jen ctnost odměněna, a odměněna velmi přesvědčivě: americkými dolary — což jest patrně myšleno jako svůdný příklad dospívající mládeži, jako povzbudivé slovo básníka — idealisty, že ani tato kariéra není tak bez vyhlídek, jak se zdá, a může vést k něčemu! Amerika, která odměňuje milionovou nevěstou ideální smýšlení a život zneuznaný Evropou — to je pohádka tak pitvorná a nehorázná, že mohla se zrodit jen